

Imaju li stranke gospodarske programe

Kolumnistica Banke istražila je kakve gospodarske programe imaju političke stranke u Hrvatskoj nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora

Piše Katarina Ott
ravnateljica Instituta za javne financije

Hrvatske političke stranke podcjenjuju glasače. Nijedna parlamentarna stranka osim Hrvatskih laburista nije uoči predstojećih izbora na svom webu ponudila gospodarski program, pa čak ni novi stranački program, a HDZ, u relativno novijem programu, kao i u Vladinim dokumentima, nudi već viđena obećanja kojima je zaista teško vjerovati.

HSS je u prosincu 2006. - godinu prije izbora 2007. - glasačima predočio izborni program, "za orijentaciju i pravi odabir" te "da pokaže kojim smjerom stranka namjerava voditi Hrvatsku". Program sadrži "popis ciljeva u svim najvažnijim područjima društvenog i gospodarskog života" koje misle ostvariti.

Upravo to se očekuje od svih stranaka prije izbora. Glasači se onda mogu orijentirati, donositi odluke i birati, a mogu nakon četiri godine i ocijeniti je li stranka održala obećanje kakvo je, primjerice, dao HSS "ako budemo dio koalicijske vlasti, branit ćemo ciljeve navedene u ovom programu i pod cijenu razvrgavanja koalicije. Jedina svrha našeg postojanja jest pošteno i odgovorno političko djelovanje na dobrobit svih hrvatskih građana i hrvatske države".

I neke druge stranke - HDSSB, HSU, HDZ, HNS - su prije izbora 2007. objavile gospodarske ili stranačke programe s dijelovima i o gospodarstvu, no 2011. situacija je drukčija.

Kad se u proljeće ove godine počelo zazivati što ranije izbore, u doba nazadovanja gospodarskog rasta, visoke nezaposlenosti, proračunskih deficita i javnog duga,

zaintrigirali su me, kao i svakog potencijalnog glasača, gospodarski programi stranaka koje žele što prije izaći na izbore.

Stari programi

Pregled web-stranica parlamentarnih stranaka pokazao je poraznu situaciju. Najnoviji je bio program HDZ-a iz studenog 2010., pa Hrvatskih laburista iz veljače 2010. SDP nije imao program, a najsvježiji im je dokument bio iz 2009.

Neke su stranke - HNS, HSS, HSU, HDSSB, HSD, SDSS - imale dokumente očito priređene prije izbora 2007., SDAH iz 1999., IDS iz 1994., a HSP o gospodarstvu nije imao baš ništa. Usto, na tim dokumentima rijetko kad piše datum, pa je tek iz konteksta moguće nagađati kada su napisani, a ni izravni upiti strankama nisu dali baš neke rezultate.

Početkom kolovoza promjena je samo jedna - Hrvatski laburisti su u svibnju objavili opsežne programske dokumente.

I što zaključiti?

Većina programa je zastarjela. HSU se, primjerice, zalaže za ostvarivanje gospodarskog rasta 5-10 posto, što i nije bilo tako nerealistično kad je program pisan (vjerojatno 2003.), ali danas jest, a SDAH zahtijeva brži tempo izgradnje autocesta i suvremenih brzih cesta (!).

Agrar, turizam, banke

Neke se stranke pozivaju na liberalizam, a zagovaraju državni intervencionizam. Načelo IDS-a je liberalizam "koji jedini može provesti podjelu vlasti, osigurati neovisnost sudstva i vladavinu prava kao preduvjete nepovredivosti ljudskih prava i individualnih sloboda".

Iako se zalaže za "svođenje uloge države na stvaranje uvjeta ekonomskog razvoja, a nikako ne na upravljanje u privredi jer je tako neefikasno", IDS zahtijeva favoriziranje razvoja propulzivnih grana, poticanje tekućom monetarnom i poreznom politikom, privilegirani porezni status i povoljne kredite poljoprivredi i samostalnom privređivanju.

Za SDSS "kao i za druge stranke liberalne i demokratske inspiracije privatno vlasništvo i tržišna privreda, alfa su i omega ekonomske demokracije", no investicije u proizvodnju, poljoprivredu i turizam te oporezivanje u funkciji razvitka i socijalne stabilnosti očekuju od države, a ne od alfe i omega tržišnog gospodarstva.

I SDAH u temeljnim načelima ističe poduzetništvo i vlasništvo na principima tržišne privrede, ali je za jaku

Stranke koje pretendiraju preuzeti vlast nemaju gospodarske programe na temelju kojih bi glasači mogli odlučiti kome dati glas na skorim izborima. Samo jedna stranka, Hrvatski laburisti, ima opsežan novi program, a HDZ - na tragu Vladinih dokumenata - ponavlja poznata obećanja

državnu gospodarsku politiku, primjerice u brodogradnji.

Hrvatski socijaldemokrati, koji kao da nisu nacionalna već globalna stranka, zahtijevaju korekciju svjetskog tržišta socijalnom politikom, model globalne solidarnosti i novi svjetski (!) poredak. Zagovaraju "vrijednosti tradicionalne zapadne socijaldemokracije", kao da postoji takav jedinstveni model, a ne različiti modeli u različitim zapadnim zemljama, koji se ionako preispituju. Napadaju "dominantni neoliberalni kapitalizam", i to kad svuda prevladava i jača državni intervencionizam. Da li oni stvarno "uvažavaju zbilju suvremenog svijeta"? Jesu li uopće upoznati s tom zbiljom?

HDSSB se zalaže za "socijalno-tržišno gospodarstvo", ma što to značilo, a HSU je za "izrazitu državnu intervenciju s poticajnim potporama u industrijskoj i agrarnoj politici".

Većina programa zaziva državne intervencije. Hrvatski laburisti zagovaraju vraćanje imovine državi, trenutnu zabranu (ras)prodaje državne imovine i nacionalnog bogatstva (čak i prehrambene industrije) te vraćanje u državni posjed barem 50 posto bankarskog prometa.

HSU traži "objedinjavanje preostalih banaka u većinskom vlasništvu Hrvatske, njihovo osnaživanje, čemu posebno mora doprinijeti Vlada i u njih usmjeriti sav promet državnog proračuna i državnih poduzeća, a Vlada mora preispitati i odnos prema hrvatskim bankama u vlasništvu stranih osoba da sredstva hrvatskih štediša ulažu u proizvodnju i prerađivačku industriju".

Populizam

Aktualna je i reindustrijalizacija, pa HSU "zahtijeva da Vlada u što kraćem roku definira svoju politiku reindustrijalizacije zemlje i program mjera za pokretanje postojećih i novih industrijskih kapaciteta". Hrvatski laburisti zahtijevaju osnaživanje prerađivačke industrije, jer "temelj gospodarstva je proizvodnja, ona je uvjet opstanka društva".

Još je A. Smith fiziokratima dokazivao kako se dodana vrijednost ne stvara samo u poljoprivredi, a danas moramo dokazivati da se stvara i u uslužnim djelatnostima. S obzirom na forsiranje poljoprivrede, ne samo u HSS-u, kao da se vraćamo u doba fiziokrata.

Programi su često izrazito populistički, pa HDZ dio o gospodarstvu počinje s "povijesnom ulogom HDZ-a na čelu s predsjednikom Tuđmanom; etička načela koja promiče Katolička crkva u svom socijalnom nauku jamstvo su razvitka zdravog, uspješnog gospodarstva te solidarnog partnerstva među sudionicima gospodarstva i tržišne utakmice" i sl.

Za Hrvatske laburiste suština izlaska iz privrednog ponora temelji se uglavnom na kažnjavanju raznih bivših i budućih nedjela. SDAH, SDSS i Hrvatski laburisti zahtijevaju reviziju privatizacije.

Najviše iznenađuje nespremnost stranaka koje se nadaju osvojiti vlast. HNS ima vrlo opsežne programe i projekte, radna verzija (?!), nepoznatog datuma, vjerojatno iz 2006. Postoje i starije prezentacije vodećih ljudi stranke te stariji programski dokumenti i deklaracije.

SDP nije imao gospodarski program na webu pred izbore 2007., a nema ga ni danas, već nudi Polazišta za raspravu o ekonomskoj politici i krizi, 2009.; Prijedlog mjera proračunske politike za 2010., vjerojatno iz 2009.; Antirecesijski paket, 2008. i 2009.; Političko-programsku deklaraciju, 2009.; Gospodarsku politiku, 2006. ili 2007.

Koji su zapravo gospodarski programi stranaka koje pretendiraju preuzeti vlast za samo nekoliko mjeseci? Trebaju li glasači pratiti usputne izjave i doskočice ključnih ljudi tih stranaka? Trebaju li iz brojnih zastarjelih prezentacija nagađati što vodstva stranaka misle danas? Jer, jedno je svakom mogućom prilikom kritizirati one koji trenutačno vladaju, a posve nešto drugo izložiti konkretan i jasan program na temelju kojega će glasači odlučiti žele li za neku stranku glasati ili ne.

Što su zaslužili birači

Na kraju o onima koji sada vladaju.

Program HDZ-a iz 2010. nudi razrađen dio o gospodarstvu, što ne čudi kad ti isti ljudi sastavljaju i programe Vlade. No, kako im vjerovati?

"HDZ će upotrijebiti sve svoje snage, sve sposobnosti i energiju svojih najboljih ljudi, pozivajući na sudjelovanje i sve kreativne snage izvan HDZ-a, kako bi na navedenim načelima bio ostvaren hrvatski gospodarski razvitak s godišnjim rastom većim od 5 posto". Nažalost, uz obećanu stopu rasta ne piše kada se očekuje.

U Smjernicama Vlade tog istog HDZ-a tek se 2014. očekuje rast od 4 posto, a i to je upitno jer MMF nam, primjerice, predviđa 3 posto tek 2015., i to možda.

Do izbora ima još nekoliko mjeseci, obilasci ljetnih manifestacija su završeni, pa se nadajmo da nas stranke još mogu ugodno iznenaditi aktualnim gospodarskim programima, na temelju kojih ćemo moći birati i nakon četiri godine provjeriti što su od obećanog ispunili.

Nade su slabe i ostaje tek pitanje: jesmo li mi birači zaista zaslužili baš takav posvemašnji nehanj političkih stranaka? ■